

O'ZBEKISTON VA UNESCO O'RTASIDAGI TA'LIM VA MADANIYAT SOHASIDAGI HAMKORLIK: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI

*Usanboyev Javlonbek Farxod o'g'li
Chirchiq davlat pedagogika universiteti magistranti*

Annotatsiya. Maqolada O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim hamda madaniyat sohasidagi hamkorlikning rivojlanish bosqichlari, zamonaviy tendensiyalari va institutsional mexanizmlari tahlil qilinadi. Ta'lim diplomatiyasi, madaniy diplomatiya, SmartED tashabbusi, xalqaro konferensiyalar hamda ta'lim va madaniyat integratsiyasining rivojlanish istiqbollari rasmiy manbalar asosida yoritiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston, UNESCO, ta'lim diplomatiyasi, madaniy diplomatiya, xalqaro hamkorlik, SmartED, madaniy meros, pedagog kadrlar, gumanitar hamkorlik.

СОТРУДНИЧЕСТВО УЗБЕКИСТАНА И ЮНЕСКО В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ И КУЛЬТУРЫ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. В статье анализируются этапы развития, современные тенденции и институциональные механизмы сотрудничества Узбекистана и ЮНЕСКО в сфере образования и культуры. На основе официальных источников рассматриваются образовательная и культурная дипломатия, инициатива SmartED, международные конференции, а также перспективы интеграции образования и культуры.

Ключевые слова: Узбекистан, ЮНЕСКО, образовательная дипломатия, культурная дипломатия, международное сотрудничество, SmartED, культурное наследие, педагогические кадры, гуманитарное сотрудничество.

COOPERATION BETWEEN UZBEKISTAN AND UNESCO IN EDUCATION AND CULTURE: CURRENT TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Abstract. The article analyzes the development stages, current trends, and institutional mechanisms of cooperation between Uzbekistan and UNESCO in education and culture. Drawing on official sources, it examines educational and cultural diplomacy, the SmartED initiative, international conferences, and prospects for integrating education and culture within broader humanitarian cooperation.

Keywords: Uzbekistan, UNESCO, educational diplomacy, cultural diplomacy, international cooperation, SmartED, cultural heritage, teacher education, humanitarian cooperation.

KIRISH. Globallashuv, raqamli transformatsiya va madaniyatlararo aloqalar jadallashib borayotgan hozirgi davrda ta'lim va madaniyat davlatlarning barqaror taraqqiyotini ta'minlovchi asosiy omillardan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, bilimlardan teng foydalanish imkoniyatini yaratish, sifatli ta'limni rivojlantirish, milliy madaniy qadriyatlarni saqlash hamda ularni umuminsoniy madaniy makonga integratsiya qilish masalalari xalqaro hamkorlikning ustuvor yo'nalishlari sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu jarayonda Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va madaniyat masalalari bo'yicha tashkiloti – UNESCO alohida institutsional o'ringa ega.

UNESCO faoliyatining konseptual asoslari 1945-yil 16-noyabrda qabul qilingan Tashkilot Konstitutsiyasida belgilangan. Mazkur hujjatga ko'ra, tashkilotning asosiy maqsadi ta'lim,

fan va madaniyat orqali davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish vositasida tinchlik va xavfsizlikni mustahkamlashdan iborat [1]. UNESCO konsepsiyasida ta'lim faqat bilim berish vositasi, madaniyat esa tarixiy qadriyatlarni saqlash sohasi sifatida emas, balki xalqlar o'rtasidagi o'zaro anglashuv, tenglik, bag'rikenglik va intellektual hamjihatlikni ta'minlovchi o'zaro bog'liq omillar sifatida qaraladi.

Mazkur yondashuv O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi hamkorlikning mazmunida ham yaqqol namoyon bo'ladi. O'zbekiston 1993-yilda UNESCOga a'zo bo'ldi, 1996-yilda esa Toshkentda UNESCO vakolatxonasi tashkil etildi. Shundan keyingi davrda tomonlar o'rtasidagi munosabatlar ta'lim, fan, madaniy meros, axborot va kommunikatsiya, ijodiy iqtisodiyot hamda barqaror rivojlanish kabi yo'nalishlarda bosqichma-bosqich kengaydi [2; 3]. UNESCOning Toshkentdagi vakolatxonasi bugungi kunda kasbiy ta'lim, pedagoglarning kasbiy rivojlanishi, moddiy va nomoddiy madaniy merosni targ'ib qilish, ijodiy iqtisodiyot hamda media sohasi bo'yicha qator dastur va loyihalarni amalga oshirmoqda [3].

O'zbekiston-UNESCO hamkorligining zamonaviy mazmunini baholashda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2025-yil 30-oktabrda Samarqandda o'tkazilgan UNESCO Bosh konferensiyasi 43-sessiyasining ochilish marosimidagi fikri alohida ahamiyatga ega. Davlat rahbari tashkilotning xalqaro hayotdagi o'rniga baho berib: "UNESCO ... ta'lim, ilm-fan, madaniyat, san'at, axborot sohasida global hamkorlik, o'zaro ishonch va hamjihatlik borasida jahondagi nufuzli institut sifatida o'zini namoyon etib kelmoqda", – deb ta'kidladi [2]. Mazkur fikr UNESCOning zamonaviy xalqaro munosabatlardagi vazifasi faqat alohida ta'lim yoki madaniy loyihalarni amalga oshirishdan iborat emasligini, balki bilim, madaniyat va gumanitar hamkorlik vositasida davlatlar o'rtasida o'zaro ishonchni shakllantirish bilan ham bog'liq ekanini ko'rsatadi.

2025-yilda UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasi Samarqandda o'tkazilgani O'zbekiston va Tashkilot munosabatlarining yangi bosqichga ko'tarilganini namoyish etdi. Mazkur anjuman UNESCO Bosh konferensiyasining 1985-yildan buyon ilk bor Parijdagi bosh qarorgohdan tashqarida o'tkazilgan sessiyasi bo'ldi [2; 21]. Konferensiya doirasida ta'limda inklyuzivlik, sun'iy intellektdan foydalanish, kasbiy ta'limni rivojlantirish, madaniy merosni asrash, raqamli meros, media savodxonlik va madaniyatlararo muloqot bilan bog'liq qator tashabbuslar ilgari surildi [2].

Ta'lim yo'nalishidagi hamkorlik O'zbekistonning milliy taraqqiyot ustuvorliklari bilan ham uzviy bog'langan. 2022-yilda BMTning Ta'limni transformatsiya qilish sammiti doirasida taqdim etilgan O'zbekistonning milliy majburiyatlari bayonotida inklyuziv, adolatli va sifatli ta'lim tizimini shakllantirish, ta'limdagi tengsizlikni kamaytirish va barcha toifadagi fuqarolar uchun teng ta'lim imkoniyatlarini ta'minlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [4]. Mazkur maqsadlar UNESCO ilgari surayotgan Barqaror rivojlanish maqsadlarining 4-maqsadi – sifatli va inklyuziv ta'limni ta'minlash tamoyillari bilan uyg'unlashadi.

O'zbekiston va UNESCO hamkorligining o'ziga xos jihatlaridan biri ta'lim va madaniyat yo'nalishlarining bir-biridan ajratilgan holda emas, balki o'zaro integratsiyada rivojlantirilishidir. Buning amaliy misollaridan biri UNESCO tomonidan O'zbekistonda barqaror rivojlanish uchun ta'limga mahalliy madaniy bilim va nomoddiy madaniy meros elementlarini integratsiya qilish bo'yicha amalga oshirilgan loyiha hisoblanadi. Mazkur tashabbus doirasida milliy qo'shiqchilik va milliy o'yinlar elementlarini maktab ta'limi materiallariga kiritish bo'yicha tajriba olib borildi [5]. Bu esa ta'limni madaniy merosni saqlash va avlodlararo uzatish mexanizmi sifatida qo'llash imkoniyatini ko'rsatadi.

So'nggi yillarda hamkorlik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlarni tayyorlash yo'nalishida ham yangi mazmun kasb etdi. UNESCO 2025-yildan boshlab O'zbekistonda ta'lim xizmatlarining

sifati va samaradorligini oshirishga qaratilgan SmartED loyihasi doirasida o'qituvchilarni dastlabki tayyorlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini takomillashtirishga ko'maklashmoqda [6; 19; 20].

O'zbekiston–UNESCO hamkorligining zamonaviy bosqichini belgilovchi muhim voqealardan yana biri 2026-yil 8-aprelda UNESCO va O'zbekiston Respublikasi o'rtasida yangi Hamkorlik bitimining imzolanishi bo'ldi. Mazkur hujjat asosida ishlab chiqilgan 2026–2027-yillarga mo'ljallangan yo'l xaritasi 16 ta ustuvor tashabbusni qamrab oladi. Ular orasida inklyuziv ta'lim, sun'iy intellekt, madaniy meros, gender tengligi, media va axborot savodxonligi kabi yo'nalishlarning bir tizimga birlashtirilgani hamkorlikning kompleks tus olayotganini ko'rsatadi [7].

Shu nuqtai nazardan, O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim hamda madaniyat sohasidagi hamkorlikni faqat amalga oshirilgan xalqaro tadbirlar, dasturlar yoki alohida loyihalar ro'yxati asosida yoritish yetarli emas. Mazkur jarayonni institutsional hamkorlik, ta'lim sifatini rivojlantirish, madaniy qadriyatlarni ta'limga integratsiyalash, raqamlashtirish va innovatsiyalar hamda xalqaro madaniy muloqot kabi o'zaro bog'langan yo'nalishlar asosida o'rganish zarur. Shundan kelib chiqib, mazkur maqolaning maqsadi O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim va madaniyat sohasidagi hamkorlikning shakllanish va rivojlanish xususiyatlarini tahlil qilish, zamonaviy hamkorlik tendensiyalarini aniqlash hamda uning istiqboldagi ustuvor yo'nalishlarini ilmiy jihatdan baholashdan iborat.

ADABIYOTLAR TAHLILI

O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim hamda madaniyat sohasidagi hamkorlikni ilmiy tahlil qilishda an'anaviy davlatlararo aloqalar konsepsiyasi bilan cheklanib qolish yetarli emas. Zamonaviy xalqaro munosabatlarda ta'lim, ilmiy bilim, madaniyat va tarixiy meros davlatlar o'rtasidagi muloqot, o'zaro ishonch hamda uzoq muddatli sheriklikni shakllantiruvchi mustaqil diplomatik resurslarga aylanmoqda. Shu sababli mazkur tadqiqotning nazariy asosini knowledge diplomacy – bilim diplomatiyasi, educational diplomacy – ta'lim diplomatiyasi, cultural diplomacy – madaniy diplomatiya va heritage diplomacy – meros diplomatiyasi konsepsiyalari tashkil etadi.

Ta'limning xalqaro munosabatlardagi rolini izohlashda J. Knightning tadqiqotlari muhim metodologik asos beradi. Uning “Knowledge Diplomacy in International Relations and Higher Education” monografiyasida xalqaro ta'lim, ilmiy tadqiqot va innovatsiyalar davlatlar o'rtasidagi munosabatlarni mustahkamlovchi “bilim diplomatiyasi” mexanizmi sifatida talqin qilinadi [8]. Knight bilim diplomatiyasini “yumshoq kuch” konsepsiyasidan farqlab, uning asosini bir tomonlama ta'sir yoki jozibadorlik emas, balki hamkorlik, o'zaro manfaat, o'zaro bog'liqlik va manfaatlarning mushtarakligi tashkil etishini ko'rsatadi. Mazkur yondashuv UNESCO va O'zbekiston hamkorligini tahlil qilish uchun ayniqsa muhim.

Knightning “Moving from Soft Power to Knowledge Diplomacy” tadqiqotida ta'limning xalqaro siyosatdagi o'rnini faqat davlatning jozibadorligini oshirish vositasi sifatida baholash cheklangan yondashuv ekani asoslanadi [9]. Muallif oliy ta'lim, tadqiqot va innovatsiyalar orqali amalga oshiriladigan xalqaro aloqalarda tomonlarning birgalikda muammo hal qilishi va bilim yaratishi ustuvor bo'lishi lozimligini ta'kidlaydi.

Ta'lim diplomatiyasining bevosita nazariy talqini I. Mietule, S. Hushko, I. Maksymova, H. Purii va V. Kulishov tadqiqotida ham yoritilgan [10]. Mualliflar ta'lim diplomatiyasini zamonaviy jamoat diplomatiyasining shakllaridan biri sifatida baholab, uning tarkibiga ta'lim muassasalarining xalqaro imijini shakllantirish, ta'lim jarayoni ishtirokchilari o'rtasidagi aloqalarni rivojlantirish va global ta'lim makonida yangi hamkorlik mazmunini yaratishni kiritadilar.

Madaniy diplomatiyaga oid ilmiy adabiyotlarda esa ushbu hodisaning davlatning tashqi imijini shakllantirishdan kengroq mazmunga egaligi qayd etiladi. I. Ang, Y.R. Isar va P. Mar madaniy

diplomatiyani faqat “milliy manfaatni chet elda targ‘ib qilish” modeli orqali tushuntirish yetarli emasligini ta’kidlab, madaniy aloqalarda davlatdan tashqari institutlar, san’atkorlar, xalqaro tashkilotlar va transmilliy tarmoqlarning ham faol rol o‘ynashini ko‘rsatadilar [11].

T. Winter tomonidan ishlab chiqilgan “heritage diplomacy” – meros diplomatiyasi konsepsiyasi madaniy merosning xalqaro munosabatlardagi funksiyalarini yanada chuqurroq ochib beradi [12]. Muallif merosni davlatlar va xalqaro institutlar o‘rtasidagi hamkorlik, madaniy yordam va muzokaralarning faol elementi sifatida tahlil qiladi. Shu nuqtai nazardan, UNESCO ro‘yxatlari, xalqaro ekspertiza, qo‘shma nominatsiyalar va merosni muhofaza qilish dasturlari bir vaqtning o‘zida ilmiy-madaniy va diplomatik vazifani bajaradi.

Markaziy Osiyo kontekstida G. Scioratining tadqiqoti alohida ahamiyatga ega [13]. Muallif UNESCOning transmilliy meros obyektlari misolida umumiy tarixiy meros davlatlar o‘rtasidagi hamkorlik uchun resurs bo‘lishi bilan bir qatorda, uning talqini geosiyosiy manfaatlar va tarixiy narrativlardan ham xoli emasligini ko‘rsatadi. Mazkur qarash O‘zbekistonning UNESCO doirasidagi faoliyatini tanqidiy va muvozanatli baholash uchun metodologik jihatdan muhimdir.

O‘zbekiston–UNESCO munosabatlarini bevosita tadqiq etgan milliy ilmiy ishlar orasida M.A. Asrorxo‘jayevaning “O‘zbekistonning ko‘p tomonlama diplomatiyasida YUNESKO bilan hamkorlik istiqbollari” mavzusidagi siyosiy fanlar bo‘yicha PhD dissertatsiyasi alohida o‘rin tutadi [14]. Muallif UNESCO bilan hamkorlikni O‘zbekistonning ko‘p tomonlama diplomatiyasi tizimida tadqiq qilib, fan, ta’lim, madaniyat va turizm sohalaridagi aloqalarni yagona diplomatik jarayonning tarkibiy qismlari sifatida ko‘rib chiqadi.

S.A. Rakhimovning O‘zbekiston va UNESCOning xalqaro madaniy-gumanitar aloqalarini rivojlantirish bo‘yicha hamkorligiga bag‘ishlangan maqolasida madaniy meros, ilm-fan va ta’lim sohasidagi aloqalar birgalikda tahlil qilingan [15]. Muallif O‘zbekiston–UNESCO munosabatlarining gumanitar yo‘nalishi madaniyatni muhofaza qilish bilangina cheklanmasdan, ilm-fan va ta’lim almashuvlari orqali xalqaro hamkorlikni kengaytirishini qayd etadi.

J. Rustamovning 2026-yilda e‘lon qilingan “Ta’limni rivojlantirish bo‘yicha O‘zbekiston–YUNESKO munosabatlari” maqolasi bevosita ta’lim yo‘nalishidagi hamkorlikni o‘rganishga bag‘ishlangan [16]. Unda UNESCO doirasidagi ta’lim strategiyalari, Barqaror rivojlanish maqsadlari va O‘zbekistondagi ta’lim islohotlari bilan bog‘liq tashabbuslar tahlil qilingan.

S. Sarayevning UNESCOning O‘zbekistonda madaniy diplomatiyani rivojlantirishdagi o‘rniga bag‘ishlangan tadqiqotida mamlakatning tarixiy merosi, UNESCO ro‘yxatlari va xalqaro madaniy tashabbuslar O‘zbekistonning xalqaro imijini shakllantirish omillari sifatida tahlil qilingan [17]. Muallif madaniy diplomatiyaning samaradorligini oshirish uchun institutsional muvofiqlashtirish va mahalliy jamoalarning ishtirokini kuchaytirish zarurligini qayd etadi.

Tahlil qilingan adabiyotlarni umumlashtirish shuni ko‘rsatadiki, mavjud ilmiy ishlarda uchta asosiy yo‘nalish shakllangan. Birinchi yo‘nalish xalqaro ta’lim va bilim almashinuvini diplomatiyaning yangi shakli sifatida o‘rganadi [8–10]. Ikkinchi yo‘nalish madaniyat va merosning xalqaro munosabatlardagi diplomatik funksiyasini ochib beradi [11–13]. Uchinchi guruhdagi tadqiqotlar esa O‘zbekistonning UNESCO bilan ko‘p tomonlama aloqalari, madaniy meros va ta’lim sohasidagi hamkorlikning alohida jihatlarini tahlil qiladi [14–17].

Shu bilan birga, O‘zbekiston–UNESCO hamkorligida ta’lim diplomatiyasi va madaniy diplomatiyaning o‘zaro integratsiyasini, ayniqsa 2022–2026-yillardagi yangi tashabbuslar kontekstida kompleks ravishda tahlil qilgan tadqiqotlar nisbatan cheklangan. 2022-yilgi Toshkent deklaratsiyasi [22], nomoddiy madaniy merosni ta’limga integratsiya qilish tajribasi [5; 23], 2025-yilda pedagoglarni tayyorlashga qaratilgan SmartED loyihasi [19; 20], UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasi Samarqandda o‘tkazilishi [21] va 2026–2027-yillarga

mo'ljallangan yangi hamkorlik yo'l xaritasi [7] ushbu munosabatlarda yangi empirik vaziyatni shakllantirdi.

Shuning uchun mazkur maqolada mavjud adabiyotlardan farqli ravishda "ta'lim – madaniyat – diplomatiya" uchligi yagona tahliliy tizim sifatida qabul qilinadi. Bunda UNESCO bilan hamkorlikning samarasi faqat xalqaro tadbirlar soni yoki alohida loyihalar bilan emas, balki xalqaro bilim va standartlarning milliy ta'lim tizimiga kirib kelishi, milliy madaniyatning ta'lim vositasida avlodlararo uzatilishi va O'zbekistonning global gumanitar muloqotdagi institutsional ishtiroki bilan baholanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning obyekti 1993–2026-yillar davomida O'zbekiston Respublikasi va UNESCO o'rtasida ta'lim hamda madaniyat yo'nalishlarida shakllangan hamkorlik jarayonidir. Tadqiqotning predmeti ushbu hamkorlikning institutsional mexanizmlari, ta'lim va madaniyat sohasidagi xalqaro dasturlar, bilim va madaniy diplomatiya vositalari hamda ularning O'zbekistonning milliy taraqqiyoti va xalqaro gumanitar aloqalariga ta'siridan iborat.

Tadqiqotning manbaviy bazasi uch guruhga ajratildi. Birinchi guruhni bilim, ta'lim va madaniy diplomatiya nazariyasiga bag'ishlangan J. Knight, I. Mietule va hammualliflar, I. Ang, Y.R. Isar, P. Mar, T. Winter hamda G. Scioratining xalqaro tadqiqotlari tashkil etdi [8–13]. Ikkinchi guruhga O'zbekiston–UNESCO munosabatlari bo'yicha M.A. Asrorxo'jayeva, S.A. Rakhimov, J. Rustamova va S. Sarayevning ilmiy ishlari kiritildi [14–17]. Uchinchi guruhda esa UNESCOning rasmiy birlamchi hujjatlari – 2022-yilgi Toshkent deklaratsiyasi, UNESCOning O'zbekistondagi ta'lim va madaniyat loyihalari, SmartED materiallari, 43-Bosh konferensiya hujjatlari va 2026–2027-yillarga mo'ljallangan hamkorlik yo'l xaritasi tahlil qilindi [5–7; 18–23].

Tarixiy-xronologik metod asosida O'zbekiston–UNESCO hamkorligining rivojlanishi vaqt kesimida tahlil qilindi. M.A. Asrorxo'jayeva tomonidan taklif qilingan davrlashtirish [14] boshlang'ich nazariy asos sifatida olinib, zamonaviy jarayonlar hisobga olingan holda tadqiqot uchun quyidagi ishchi davrlashtirish qo'llanildi: 1993–2006-yillar – institutsional asoslarning shakllanishi; 2006–2016-yillar – mavjud hamkorlik mexanizmlarining davom etishi; 2017–2024-yillar – ta'lim va madaniy-gumanitar hamkorlikning faollashuvi; 2025–2026-yillar – global tashabbuslar va strategik sheriklikning yangi bosqichi.

Institutsional tahlil metodi UNESCO, UNESCOning Toshkentdagi vakolatxonasi, O'zbekistonning tegishli vazirliklari hamda UNESCO ishlari bo'yicha Milliy komissiya o'rtasidagi o'zaro aloqalarni o'rganishda qo'llanildi. Bunda xalqaro tashkilotning normativ va ekspertlik funksiyasi bilan milliy institutlarning amalga oshiruvchi funksiyasi o'rtasidagi munosabatga e'tibor qaratildi.

Kontent-tahlil metodi yordamida UNESCO va O'zbekiston hamkorligiga oid rasmiy hujjat va dasturlardagi mazmun oltita kategoriya bo'yicha tahlil qilindi: sifatli va inklyuziv ta'lim; pedagog kadrlar va kasbiy rivojlanish; madaniy meros va uning ta'limga integratsiyasi; raqamlashtirish va sun'iy intellekt; xalqaro konferensiyalar va ko'p tomonlama diplomatiya; madaniyatlararo muloqot va xalqaro targ'ibot.

Qiyosiy tahlil metodida ta'lim diplomatiyasi va madaniy diplomatiyaning asosiy xususiyatlari o'zaro solishtirildi. Ta'lim diplomatiyasida bilim, pedagogik tajriba, xalqaro standartlar va kompetensiyalar almashinuvi asosiy instrument bo'lsa, madaniy diplomatiyada tarixiy meros, san'at, an'analar, ijodiy faoliyat va xalqaro madaniy platformalar ustuvor resurs sifatida namoyon bo'ladi. UNESCO tajribasida ushbu ikki yo'nalishning kesishishi – masalan, nomoddiy madaniy merosning maktab dasturlariga integratsiya qilinishi – hamkorlikning sintetik shaklini yuzaga keltiradi [5; 23].

Tadqiqotda case-study metodi asosida beshta asosiy holat tanlandi: nomoddiy madaniy merosni

maktab ta'limiga integratsiya qilish bo'yicha faoliyat; 2022-yil Toshkentdagi Maktabgacha ta'lim bo'yicha jahon konferensiyasi; 2025-yilda pedagog kadrlar tayyorlash va kasbiy rivojlantirishga qaratilgan SmartED tashabbusi; 2025-yil Samarqanddagi UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasi; 2026–2027-yillarga mo'ljallangan yangi O'zbekiston–UNESCO hamkorlik yo'l xaritasi [18–23].

Tadqiqotda manbalarni triangulyatsiya qilish tamoyiliga alohida rioya qilindi. Ya'ni ilmiy adabiyotdagi xulosalar UNESCOning rasmiy hujjatlari bilan, UNESCOning loyiha va yangilik materiallari esa boshqa birlamchi yoki ilmiy manbalar bilan qiyoslandi. Bu usul xalqaro hamkorlik haqidagi faqat rasmiy-pozitiv diskursga tayanib qolmaslik va ta'lim hamda madaniyat diplomatiyasining real institutsional mazmunini aniqroq baholash imkonini beradi.

1-jadval. Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar va ularning vazifalari

Metod	Tahlil obyekti	Tadqiqotdagi vazifasi
Tarixiy-xronologik	1993–2026-yillardagi hamkorlik	Rivojlanish bosqichlari va dinamikasini aniqlash
Institutsional tahlil	UNESCO va O'zbekiston institutlari	Hamkorlik mexanizmlarini ochib berish
Kontent-tahlil	Dasturlar, deklaratsiyalar, bitim va yo'l xaritalari	Ustuvor mavzu va tendensiyalarni aniqlash
Qiyosiy tahlil	Ta'lim va madaniy diplomatiya	Umumiy va farqli jihatlarni aniqlash
Case-study	Toshkent–2022, SmartED, Samarqand–2025 va boshqa holatlar	Hamkorlikning amaliy natijalarini konkret misollarda ko'rsatish
Manbalarni triangulyatsiya qilish	Ilmiy adabiyot + UNESCO hujjatlari + milliy manbalar	Faktlar va ilmiy talqinlarning ishonchliligini oshirish

MUHOKAMA VA NATIJALAR. O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim va madaniyat sohasidagi hamkorlikka oid rasmiy hujjatlar, dasturlar va xalqaro tadbirlarni tahlil qilish natijasida mazkur munosabatlarda bir necha muhim tendensiyalar kuzatildi. Birinchidan, O'zbekistonning UNESCO bilan hamkorligi alohida loyiha va tadbirlarni amalga oshirishdan xalqaro miqyosdagi ta'lim va madaniyat kun tartibini muhokama qilishga xizmat qiluvchi platformalarni tashkil etish darajasiga kengaygan. Ikkinchidan, ta'lim sohasidagi hamkorlik so'nggi yillarda pedagog kadrlarni tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirish kabi tizimli masalalarga yo'naltirilgan. Uchinchidan, madaniy merosni saqlash va uni ta'lim vositasida avlodlarga yetkazish yo'nalishlari o'zaro yaqinlashgan. To'rtinchidan, 2025–2026-yillarga kelib ta'lim, madaniyat, sun'iy intellekt, media va axborot savodxonligi kabi yo'nalishlar yagona hamkorlik kun tartibida birlashtirila boshlagan.

Ta'lim diplomatiyasining O'zbekiston–UNESCO munosabatlaridagi amaliy ifodasini 2022-yilda Toshkentda o'tkazilgan Maktabgacha ta'lim va tarbiya bo'yicha ikkinchi Jahon konferensiyasi misolida kuzatish mumkin. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, 2022-yil 14–16-noyabr kunlari o'tkazilgan konferensiyada 147 ta a'zo davlat, jumladan 77 nafar vazir va vazir o'rinbosari vakillari qatnashgan, umumiy ishtirokchilar soni 2 683 nafarni tashkil etgan [18]. Konferensiya yakunida ishtirokchi davlatlar tomonidan Maktabgacha ta'lim va tarbiyani transformatsiya qilish bo'yicha Toshkent deklaratsiyasi qabul qilingan [22].

Toshkent deklaratsiyasida barcha bolalar uchun kamida bir yillik bepul va majburiy maktabgacha ta'limni ta'minlash, maktabgacha ta'lim va tarbiyaga investitsiyalarni oshirish hamda inklyuziv va sifatli tizimlarni shakllantirishga doir xalqaro majburiyatlar belgilandi [22].

UNESCO konferensiya yakunlarini yoritgan rasmiy axborotida a'zo davlatlar maktabgacha ta'limga umumiy ta'lim xarajatlarining kamida 10 foizini yo'naltirishga intilish majburiyatini olganini qayd etgan [18; 22]. Bu ko'rsatkich O'zbekistonning amaldagi milliy byudjet xarajati sifatida emas, Toshkent deklaratsiyasi doirasidagi xalqaro siyosiy majburiyat sifatida talqin qilinadi.

Mazkur konferensiyaning ahamiyati faqat qatnashchilar soni bilan belgilanmaydi. J. Knight tomonidan ilgari surilgan bilim diplomatiyasi konsepsiyasi [8; 9] nuqtai nazaridan, Toshkent konferensiyasi turli davlatlar, xalqaro tashkilotlar va ta'lim ekspertlari o'rtasida bilim, tajriba va ta'lim siyosati bo'yicha yondashuvlarni almashish maydoni bo'lgan. Shu sababli O'zbekistonning konferensiyaga mezbonlik qilishi ta'lim diplomatiyasining "xalqaro siyosiy muloqot uchun platforma yaratish" shakli sifatida talqin qilinishi mumkin. Bu manbalarga tayangan tahliliy xulosa bo'lib, konferensiyaning o'zi natijasida O'zbekistonda ta'lim sifati avtomatik oshganini anglatmaydi.

O'zbekiston–UNESCO hamkorligining yana bir muhim xususiyati ta'lim va madaniyat sohalarining o'zaro integratsiyasida namoyon bo'ladi. UNESCO O'zbekistonni Osiyo va Tinch okeani mintaqasida nomoddiy madaniy merosni barqaror rivojlanish uchun ta'limga integratsiya qilish bo'yicha pilot mamlakatlardan biri sifatida tanlagan. UNESCO va O'zbekistonning tegishli tashkilotlari hamkorligida oltinchi sinflar uchun milliy qo'shiqchilik va milliy o'yinlarga oid ta'lim materiallari ishlab chiqilgan hamda maktablarda tajriba-sinovdan o'tkazilgan [5].

Mazkur yo'nalish 2019-yilda ham davom ettirildi. UNESCOning rasmiy ma'lumotiga ko'ra, 2019-yil 16–19-iyul kunlari Toshkentda umumiy o'rta ta'lim maktablari o'qituvchilari uchun nomoddiy madaniy merosni formal va noformal ta'limga integratsiya qilish bo'yicha milliy seminar tashkil etilgan [23]. Seminar UNESCOning Toshkentdagi vakolatxonasi va O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi hamkorligida o'tkazilgan.

Ushbu tajriba madaniy diplomatiya bilan ta'lim diplomatiyasining kesishadigan nuqtasini ko'rsatadi. Bunda milliy madaniy meros faqat xalqaro tadbirlarda namoyish etiladigan madaniy resurs emas, balki formal ta'lim mazmuniga kiritiladigan bilim manbasiga aylanadi. I. Ang, Y.R. Isar va P. Marning madaniy diplomatiya haqidagi yondashuvi [11] hamda T. Wintering meros diplomatiyasi konsepsiyasi [12] bilan qiyoslaganda, O'zbekiston tajribasida madaniy merosni saqlash, o'rgatish, avlodlararo uzatish va xalqaro tanitish funksiyalari bir-biriga yaqinlashayotganini ko'rish mumkin.

Ta'lim sohasidagi hamkorlikning keyingi bosqichi pedagog kadrlar tayyorlash va kasbiy rivojlantirish tizimiga qaratilgan. 2025-yil 9-iyulda O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi va UNESCO o'rtasida pedagoglarni tayyorlash va ularning kasbiy rivojlanish tizimini takomillashtirish bo'yicha bitim imzolangan [19]. UNESCO ma'lumotlariga ko'ra, ushbu tashabbus "Smart ED: Improving the Quality and Efficiency of Education Services in the Republic of Uzbekistan" qo'shma loyihasining tarkibiy qismi bo'lib, UNESCO tomonidan amalga oshiriladigan komponentning rasmiy loyiha byudjeti 6 530 735 AQSH dollarini tashkil etadi [20].

2026-yil 1-iyulda UNESCO mazkur loyiha doirasidagi dastlabki tahliliy natijalarni e'lon qildi [6]. UNESCO ekspertlari tomonidan pedagoglarni dastlabki tayyorlash tizimidagi "Psixologiya" va "Pedagogika" dasturlari manfaatdor tomonlar bilan suhbatlar va fokus-guruhlar orqali o'rganilgan. Rasmiy xulosada mazkur dasturlar milliy standartlarga umuman mos kelishi hamda O'zbekistonning madaniy va ta'limiy qadriyatlarini aks ettirishi qayd etilgan. Shu bilan birga, tadqiqotga asoslangan tayyorgarlik va sinf doirasidagi pedagogik tadqiqot ko'nikmalarini kuchaytirish zarurati aniqlangan.

UNESCO tomonidan o'tkazilgan Learning Management System – LMS tahlilida ham muayyan muammolar qayd etilgan. Avloniy instituti boshqaruvidagi tizim onlayn kurslar, baholash va dastlabki monitoring imkoniyatlarini taqdim etsa-da, UNESCO tahliliga ko'ra, u asosan alohida kurslarga yo'naltirilgan va turli platformalar bo'yicha fragmentlashgan. Shuningdek, pedagogning elektron portfoliosi mavjud emasligi, mentorlik va professional o'quv hamjamiyatlarini qo'llab-quvvatlash imkoniyatlarining cheklanganligi, sertifikatlash va kasbiy rivojlanish bilan integratsiyaning yetarli emasligi, shuningdek mobil foydalanish va inklyuziv ta'limni qo'llab-quvvatlashdagi ayrim cheklovlar qayd etilgan [6].

Mazkur ma'lumotlar ilmiy tahlil nuqtai nazaridan ayniqsa muhimdir. Chunki ular O'zbekiston–UNESCO hamkorligini faqat muvaffaqiyatlar ro'yxati sifatida emas, balki mavjud tizimdagi muammolarni xalqaro ekspertiza asosida aniqlash va keyingi islohotlar uchun tavsiyalar ishlab chiqish jarayoni sifatida baholash imkonini beradi. Demak, ta'lim diplomatiyasining amaliy natijasi faqat xalqaro konferensiya yoki bitim imzolashida emas, balki milliy ta'lim tizimining konkret elementlarini xalqaro ekspertiza asosida diagnostika qilishda ham namoyon bo'lmoqda.

2-jadval. O'zbekiston–UNESCO hamkorligidagi ta'lim va madaniyat yo'nalishlarining hujjatlashtirilgan natijalari

Yil	Hamkorlik shakli	Rasmiy manbada qayd etilgan natija	Yo'nalish
2014	Nomoddiy merosni ta'limga integratsiya qilish pilot loyihasi	6-sinf uchun milliy qo'shiqchilik va milliy o'yinlarga oid materiallar ishlab chiqilib, pilot maktablarda sinovdan o'tkazilgan	Ta'lim + madaniyat
2019	O'qituvchilar uchun milliy seminar	Nomoddiy madaniy merosni formal va noformal ta'limga integratsiya qilish bo'yicha pedagoglar tayyorlangan	Ta'lim + madaniyat
2022	Maktabgacha ta'lim va tarbiya bo'yicha Jahon konferensiyasi	147 davlat, 77 vazir va vazir o'rinbosari, 2 683 ishtirokchi; Toshkent deklaratsiyasi qabul qilingan	Ta'lim diplomatiyasi
2025	SmartED bo'yicha UNESCO–vazirlik bitimi	Pedagog kadrlarni tayyorlash va kasbiy rivojlantirish bo'yicha UNESCO komponenti boshlangan; loyiha byudjeti 6 530 735 AQSH dollari	Ta'lim
2025	UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasi	184 a'zo davlat, 3 assotsiatsiyalashgan a'zo va 20 NNT/hamkor tashkilot; 4 600 dan ortiq ishtirokchi	Ko'p tomonlama diplomatiya
2026	SmartED doirasidagi dastlabki ekspert tahlili	Pedagogik dasturlar va LMSning kuchli hamda takomillashtirilishi zarur jihatlari aniqlangan	Ta'lim tizimini modernizatsiya qilish
2026	UNESCO–O'zbekiston yangi Hamkorlik bitimi	2026–2027-yillarga mo'ljallangan 16 ta ustuvor tashabbusli yo'l xaritasi belgilangan	Ta'lim + madaniyat + kommunikatsiya

O'zbekistonning xalqaro madaniy va ta'lim diplomatiyasidagi o'rnini baholashda UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasi alohida ahamiyatga ega. Sessiya 2025-yil 30-oktabrdan 13-noyabrgacha Samarqand shahrida bo'lib o'tdi va UNESCO Bosh konferensiyasi so'nggi 40 yil ichida ilk marta Parijdagi bosh qarorgohdan tashqarida tashkil etildi [2; 21]. UNESCOning sessiya

yakunlariga oid rasmiy ma'lumotiga ko'ra, unda 184 ta a'zo davlat, 3 ta assotsiatsiyalashgan a'zo, 20 ta nodavlat tashkilot va hamkor tashkilot vakillari qatnashgan. Umumiy ishtirokchilar soni 4 600 nafardan ortiq bo'lgan [21].

Mazkur ko'rsatkichlar Samarqand sessiyasini yirik ko'p tomonlama gumanitar diplomatiya platformasi sifatida baholashga imkon beradi. Biroq ilmiy nuqtai nazardan "sessiya O'zbekistonning xalqaro imijini falon foizga oshirdi" kabi miqdoriy xulosalarni chiqarish uchun mavjud manbalar yetarli emas. Rasmiy ma'lumotlar ishtirokchilar ko'lami va O'zbekistonning mezbon davlat sifatidagi institutsional rolini tasdiqlaydi, lekin mamlakat imijidagi o'zgarishni miqdoriy o'lchamaydi. Shu sababli ushbu tadqiqotda Samarqand sessiyasi madaniy va ko'p tomonlama diplomatiya uchun yaratilgan xalqaro platforma sifatida baholanadi.

UNESCO Bosh konferensiyasining 43-sessiyasidan keyin tomonlar o'rtasidagi hamkorlik yangi institutsional hujjat bilan mustahkamlandi. 2026-yil 8-aprelda UNESCO va O'zbekiston Respublikasi yangi Hamkorlik bitimini imzoladi [7]. UNESCO ma'lumotiga ko'ra, hujjat moliyaviy majburiyatni nazarda tutmaydigan hamkorlik bitimi bo'lib, uning asosiy yo'nalishlari qatoriga inklyuziv ta'lim, sun'iy intellekt, madaniy meros, gender tengligi hamda media va axborot savodxonligi kiritilgan. Bitimni amalga oshirish uchun ishlab chiqilgan 2026–2027-yillar yo'l xaritasi 16 ta ustuvor tashabbusni o'z ichiga oladi [7].

Bu hujjat O'zbekiston–UNESCO hamkorligidagi yana bir tendensiyaning ko'rsatadi: ta'lim va madaniyat endilikda bir-biridan mutlaqo alohida sektorlar sifatida emas, balki raqamlashtirish, sun'iy intellekt, gender va axborot savodxonligi bilan bog'liq ko'p tarmoqli gumanitar kun tartibi tarkibida rivojlantirilmoqda. Ushbu xulosa hujjatda sanab o'tilgan yo'nalishlarning birgalikda kiritilishiga asoslangan tahliliy talqindir; ularning har biri bo'yicha amaliy natijalar esa yo'l xaritasi bajarilishi davomida alohida baholanishi kerak.

Tahlil natijasida O'zbekiston–UNESCO hamkorligining zamonaviy rivojlanishida to'rtta asosiy tendensiya aniqlandi. Birinchi tendensiya – loyiha ishtirokchisidan xalqaro muloqot platformasi mezboniga tomon rivojlanish. 2014 va 2019-yillardagi faoliyat asosan O'zbekiston hududida muayyan ta'lim va madaniyat loyihalarini amalga oshirishga qaratilgan bo'lsa, 2022-yildagi Jahon konferensiyasi va 2025-yildagi UNESCO Bosh konferensiyasi O'zbekistonni global ta'lim va madaniy siyosat muhokama qiladigan ko'p tomonlama maydon sifatida namoyon etdi.

Ikkinchi tendensiya – alohida tadbirlardan tizimli ta'lim islohotlariga o'tish. SmartED loyihasi doirasida e'tibor bitta seminar yoki konferensiyadan pedagoglarni dastlabki tayyorlash, uzluksiz kasbiy rivojlantirish, LMS, professional standartlar va mentorlik kabi tizim elementlariga ko'chgan [6; 19; 20].

Uchinchi tendensiya – ta'lim va madaniyatning funksional integratsiyasi. Nomoddiy madaniy meros elementlarini maktab ta'limiga kiritish tajribasi madaniyatni faqat muhofaza qilish obyektidan ta'lim resursiga aylantiradi. Shu jihatdan O'zbekiston tajribasi madaniy diplomatiya va ta'lim diplomatiyasining kesishuvini namoyon etadi [5; 23].

To'rtinchi tendensiya – hamkorlik kun tartibining diversifikatsiyasi. 2026–2027-yillar yo'l xaritasida ta'lim va madaniyat bilan bir qatorda sun'iy intellekt, gender tengligi hamda media va axborot savodxonligining kiritilishi UNESCO–O'zbekiston hamkorligi mazmunining kengayayotganini ko'rsatadi [7].

3-jadval. Ta'lim diplomatiyasi va madaniy diplomatiyaning O'zbekiston–UNESCO hamkorligidagi namoyon bo'lishi

Mezon	Ta'lim diplomatiyasi	Madaniy diplomatiya	Integratsiyalashgan ko'rinishi
Asosiy resurs	Bilim, ta'lim siyosati, pedagogik tajriba	Madaniy meros, san'at, an'ana	Madaniy bilimni ta'lim orqali uzatish
Hujjatlangan misol	Toshkent–2022, SmartED	UNESCO madaniy meros faoliyati, Samarqand–2025	Nomoddiy merosni maktab ta'limiga integratsiya qilish
Hamkorlik mexanizmi	Konferensiya, ekspertiza, trening, tizim tahlili	Xalqaro platforma, merosni saqlash va targ'ib qilish	UNESCO Ta'lim va Madaniyat sektorlarining qo'shma faoliyati
Asosiy hujjatlashtirilgan natija	Toshkent deklaratsiyasi; pedagogik tizim diagnostikasi	Xalqaro gumanitar muloqot platformalarining tashkil etilishi	O'quv materiallari va pedagoglar malakasini oshirish ishlari
Zamonaviy rivojlanish yo'nalishi	Inklyuziya, pedagoglar rivoji, AI	Madaniy meros va madaniyatlararo muloqot	2026–2027-yillar ko'p tarmoqli yo'l xaritasi

Umuman, tadqiqot natijalari O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi hamkorlikda ta'lim diplomatiyasi va madaniy diplomatiya parallel emas, tobora ko'proq kesishuvchi yo'nalishlarga aylanayotganini ko'rsatadi. Buni nomoddiy merosni ta'limga integratsiya qilish, global ta'lim konferensiyalariga mezbonlik qilish, pedagogik tizimga xalqaro ekspertizani jalb etish va ta'lim-madaniyat-kommunikatsiyani yagona yo'l xaritasida birlashtirish holatlari tasdiqlaydi.

Shu bilan birga, mazkur natijalarni talqin qilishda muhim metodologik chegarani saqlash lozim. O'rganilgan UNESCO manbalari xalqaro konferensiyalar ko'lamini, qabul qilingan deklaratsiyalar, loyiha mablag'lari, amalga oshirilgan ekspertiza va aniqlangan tizimli kamchiliklarni tasdiqlaydi. Biroq ushbu manbalar asosida O'zbekistonda o'quvchilarning bilim darajasi, ta'lim sifati yoki mamlakatning xalqaro imiji aynan UNESCO bilan hamkorlik natijasida muayyan foizga oshgan, degan xulosani chiqarish mumkin emas. Bunday sababiy natijani aniqlash uchun alohida longitudinal statistik va sotsiologik tadqiqot talab etiladi.

Demak, mavjud dalillar asosida O'zbekiston–UNESCO hamkorligining eng aniq natijasi – xalqaro ta'lim va madaniy kun tartibida institutsional ishtirokning kengayishi, global muloqot platformalariga mezbonlik qilish, milliy ta'lim tizimiga xalqaro ekspertiza va bilim almashinuvini jalb etish hamda madaniy merosni ta'lim bilan bog'lovchi amaliy mexanizmlarning shakllanishi deb baholanishi mumkin.

XULOSA. O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim hamda madaniyat sohasidagi hamkorlikni tahlil qilish natijalari mazkur munosabatlar so'nggi yillarda mazmun va ko'lam jihatidan sezilarli ravishda kengayganini ko'rsatdi. Dastlab alohida loyiha va tadbirlar ko'rinishida shakllangan hamkorlik bugungi kunda ta'lim sifati, pedagog kadrlar tayyorlash, madaniy merosni asrash, xalqaro gumanitar muloqot, sun'iy intellekt, media va axborot savodxonligi kabi o'zaro bog'liq yo'nalishlarni qamrab oluvchi kompleks tizimga aylanmoqda.

Birinchidan, O'zbekiston–UNESCO hamkorligida ta'lim diplomatiyasining institutsional roli kuchaygani aniqlandi. 2022-yilda Toshkentda Maktabgacha ta'lim va tarbiya bo'yicha Jahon konferensiyasining o'tkazilishi, Toshkent deklaratsiyasining qabul qilinishi, shuningdek pedagoglar tayyorlash va kasbiy rivojlantirishga qaratilgan SmartED loyihasi O'zbekistonning xalqaro ta'lim siyosatidagi ishtiroki faqat tajriba qabul qiluvchi tomon sifatida emas, balki xalqaro muloqot maydonini shakllantiruvchi hamkor sifatida ham rivojlanayotganini ko'rsatadi.

Ikkinchidan, tadqiqot natijalari madaniy diplomatiya va ta'lim diplomatiyasining o'zaro yaqinlashayotganini ko'rsatdi. Nomoddiy madaniy meros elementlarini maktab ta'limiga

integratsiya qilish, milliy qo'shiqchilik va an'anaviy o'yinlardan ta'lim resursi sifatida foydalanish tajribasi madaniyatning faqat saqlanishi yoki xalqaro miqyosda namoyish etilishi bilan cheklanmasligini ko'rsatadi. Bunday yondashuv madaniy merosni avloddan-avlodga uzatish va ta'lim mazmunini boyitishga xizmat qiladi.

Uchinchi, UNESCO bilan hamkorlikning zamonaviy bosqichida alohida tadbirlardan tizimli ta'lim islohotlariga o'tish tendensiyasi kuzatilmoqda. SmartED loyihasi doirasida pedagoglarni dastlabki tayyorlash, uzluksiz kasbiy rivojlantirish, o'quv dasturlari, raqamli ta'lim platformalari va mentorlik tizimlarini xalqaro ekspertiza asosida tahlil qilish bu jarayonning yaqqol misolidir [6; 19; 20].

To'rtinchi, 2025-yilda Samarqandda UNESCO Bosh konferensiyasi 43-sessiyasining o'tkazilishi O'zbekiston–UNESCO munosabatlarining ko'p tomonlama diplomatik ahamiyatini oshirgan muhim institutsional voqea bo'ldi. Rasmiy ma'lumotlarda sessiyada 4 600 dan ortiq ishtirokchi qatnashgani qayd etilgan [21].

Beshinchi, 2026–2027-yillarga mo'ljallangan yangi hamkorlik yo'l xaritasida 16 ta ustuvor tashabbusning belgilanishi O'zbekiston–UNESCO aloqalarining sohasidagi chegaralari kengayotganini ko'rsatadi. Ta'lim va madaniyat bilan bir qatorda sun'iy intellekt, media va axborot savodxonligi, gender tengligi va inklyuzivlik masalalarining umumiy hamkorlik kun tartibiga kiritilishi zamonaviy gumanitar hamkorlikning ko'p tarmoqli xususiyat kasb etayotganini tasdiqlaydi [7].

Oltinchi, mavjud manbalar asosida O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligini faqat konferensiyalar soni, imzolangan bitimlar yoki amalga oshirilgan loyihalar miqdori bilan baholash yetarli emas. Uning real natijasi xalqaro tajribaning milliy ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi, pedagog kadrlar salohiyatini rivojlantirish, madaniy merosni ta'lim bilan bog'lash, xalqaro ekspertizadan foydalanish va global gumanitar muloqotda institutsional ishtirokni kengaytirish orqali namoyon bo'ladi.

Yettinchi, tadqiqot shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston–UNESCO hamkorligini "bilim almashinuvi → ta'lim tizimini modernizatsiya qilish → madaniy qadriyatlarni ta'limga integratsiyalash → xalqaro muloqot platformalarini shakllantirish → ko'p tomonlama gumanitar hamkorlikni kengaytirish" ketma-ketligida rivojlanadigan yaxlit tizim sifatida talqin qilish mumkin.

Amaliy jihatdan, kelgusida UNESCO bilan hamkorlik doirasida pedagog kadrlar tayyorlash va uzluksiz kasbiy rivojlantirish dasturlarini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish, nomoddiy madaniy merosni ta'lim mazmuniga ehtiyotkorlik bilan integratsiya qilish, xalqaro konferensiyalar natijalarini milliy siyosiy va ta'lim dasturlariga izchil tatbiq etish hamda 2026–2027-yillar yo'l xaritasi bo'yicha erishilgan natijalarni aniq indikatorlar asosida muntazam baholab borish maqsadga muvofiqdir.

Umuman olganda, O'zbekiston va UNESCO o'rtasidagi ta'lim hamda madaniyat sohasidagi hamkorlik xalqaro tajriba va milliy ehtiyojlarni uyg'unlashtiruvchi, madaniy merosni saqlash bilan zamonaviy ta'limni rivojlantirishni bog'lovchi hamda O'zbekistonning global gumanitar hamkorlikdagi o'rnini mustahkamlashga xizmat qiluvchi muhim institutsional mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

[1] UNESCO. Constitution of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: adopted in London on 16 November 1945 // Basic Texts. – Paris: UNESCO. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/constitution> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

- [2] Mirziyoyev Sh.M. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning UNESCO Bosh konferensiyasi 43-sessiyasining ochilish marosimidagi nutqi. – Samarqand, 30.10.2025. – Elektron resurs. – URL: <https://president.uz/oz/lists/view/8610> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [3] UNESCO. UNESCO Tashkent: National Office – Uzbekistan. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/uz/fieldoffice/tashkent> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [4] Republic of Uzbekistan. National Statement of the Republic of Uzbekistan on the Transformation of Education. – 2022. – Elektron resurs. – URL: https://media.unesco.org/sites/default/files/webform/ed3002/Uzbekistan_National_Statement_of_Commitment.pdf (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [5] UNESCO. Promoting sustainable development through arts education. – 15 July 2014. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/articles/promoting-sustainable-development-through-arts-education> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [6] UNESCO. Strengthening Teacher Education in Uzbekistan: Linking Pre-Service and In-Service Training through Continuous Professional Development. – 1 July 2026. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/articles/strengthening-teacher-education-uzbekistan-linking-pre-service-and-service-training-through> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [7] UNESCO. UNESCO and the Republic of Uzbekistan sign cooperation agreement to advance collaboration across key programme areas. – 8 April 2026. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/articles/unesco-and-republic-uzbekistan-sign-cooperation-agreement-advance-collaboration-across-key-programme> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [8] Knight J. Knowledge Diplomacy in International Relations and Higher Education. – Cham: Springer Nature Switzerland AG, 2022. – XXI, 179 p. – DOI: 10.1007/978-3-031-14977-1. – URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-14977-1> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [9] Knight J. Moving from Soft Power to Knowledge Diplomacy // International Higher Education. – 2015. – No. 80. – P. 8–9. – DOI: 10.6017/ihe.2015.80.6135. – URL: <https://doi.org/10.6017/ihe.2015.80.6135> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [10] Mietule I., Hushko S., Maksymova I., Purii H., Kulishov V. Study of the Modern Paradigm of Educational Diplomacy: The Case of Ukraine // Society. Integration. Education. Proceedings of the International Scientific Conference. – 2024. – Vol. 1. – P. 745–753. – DOI: 10.17770/sie2024vol1.7833. – URL: <https://doi.org/10.17770/sie2024vol1.7833> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [11] Ang I., Isar Y.R., Mar P. Cultural diplomacy: beyond the national interest? // International Journal of Cultural Policy. – 2015. – Vol. 21, No. 4. – P. 365–381. – DOI: 10.1080/10286632.2015.1042474. – URL: <https://doi.org/10.1080/10286632.2015.1042474> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [12] Winter T. Heritage diplomacy // International Journal of Heritage Studies. – 2015. – Vol. 21, No. 10. – P. 997–1015. – DOI: 10.1080/13527258.2015.1041412. – URL: <https://doi.org/10.1080/13527258.2015.1041412> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [13] Sciorati G. ‘Constructing’ heritage diplomacy in Central Asia: China’s Sinocentric historicisation of transnational World Heritage Sites // International Journal of Cultural Policy. – 2023. – Vol. 29, No. 1. – P. 94–112. – DOI: 10.1080/10286632.2022.2141718. – URL: <https://doi.org/10.1080/10286632.2022.2141718> (murojaat sanasi: 10.09.2026).
- [14] Asrorxo‘jayeva M.A. O‘zbekistonning ko‘p tomonlama diplomatiyasida YUNESKO bilan hamkorlik istiqbollari: 23.00.04 ixtisosligi bo‘yicha siyosiy fanlar bo‘yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. – Toshkent: Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2024. – URL: <https://tsuos.uz/wp-content/uploads/2024/06/Avtoref.Asrorxojayeva.pdf> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

10.09.2026).

[15] Rakhimov S.A. Cooperation between the Republic of Uzbekistan and UNESCO on the development of international cultural and humanitarian relations // Theoretical & Applied Science. – 2024. – Issue 03 (131). – P. 80–83. – DOI: 10.15863/TAS.2024.03.131.12. – URL: <https://doi.org/10.15863/TAS.2024.03.131.12> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[16] Rustamova J. Ta'limni rivojlantirish bo'yicha O'zbekiston–YUNESKO munosabatlari // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. – 2026. – Vol. 6, No. 1. – B. 289–296. – e-ISSN 2181-1784. – URL: <https://www.oriens.uz/uz/journal/article/talimni-rivojlantirish-boyicha-ozbekistonyunesko-munosabatlari/> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[17] Sarayev S. The Role of UNESCO in the Development of Cultural Diplomacy in Uzbekistan // Oriental Journal of History, Politics and Law. – 2025. – Vol. 5, No. 08. – P. 510–520. – DOI: 10.37547/supsci-ojhpl-05-08-66. – URL: <https://doi.org/10.37547/supsci-ojhpl-05-08-66> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[18] UNESCO. World Conference on Early Childhood Care and Education. Tashkent, Uzbekistan, 14–16 November 2022. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/early-childhood-education/2022-world-conference> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[19] UNESCO. YUNESKO va Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi O'zbekistonda pedagog kadrlar tayyorlash va kasbiy rivojlantirish tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha bitim imzoladi. – 10 July 2025. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/uz/articles/yunesko-va-maktabgacha-va-maktab-talimi-vazirligi-ozbekistonda-pedagog-kadrlar-tayyorlash-va-kasbiy> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[20] UNESCO Core Data Portal. Strengthening Teacher Training in Uzbekistan: Joint IsDB-GPE Smart ED. Project ID 703UZB1000. – Ongoing project. – Elektron resurs. – URL: <https://core.unesco.org/en/project/703UZB1000> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[21] UNESCO. Note from the President: Voices from Uzbekistan. 43rd Session of the General Conference. – Samarkand, 2025. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/en/articles/note-president> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[22] UNESCO. Tashkent Declaration and Commitments to Action for Transforming Early Childhood Care and Education. – Tashkent, 16 November 2022. – Elektron resurs. – URL: <https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2022/11/tashkent-declaration-ecce-2022.pdf> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

[23] UNESCO Intangible Cultural Heritage. Uzbekistan reinforces teachers' capacity to integrate living heritage in schools. – 16 August 2019. – Elektron resurs. – URL: <https://ich.unesco.org/en/news/uzbekistan-reinforces-teachers-capacity-to-integrate-living-heritage-in-schools-13228> (murojaat sanasi: 10.09.2026).

HUDUD IMIJINI BOSHQARISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI

Qahhorova O'g'iloy

*O'zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti To'g'on va Qudrat
Ernazarovlar nomidagi Jamoatchilik bilan aloqalar kafedrası mustaqil tadqiqotchisi*

Annotatsiya. Ushbu maqolada hudud imijini shakllantirish va rivojlantirishning institutsional mexanizmlari hamda davlat boshqaruvi organlarining bu boradagi roli tadqiq etilgan. Mintaqaviy jozibadorlikni oshirishda mahalliy hokimiyatlar, axborot xizmatlari va jamoatchilik bilan aloqalar (PR) tuzilmalarining o'zaro funksional munosabatlari tizimli tahlil qilingan. Tadqiqotda institutsional tuzilmalarning samaradorlik mezonlari va davlat-jamiyat muloqotini mustahkamlash strategiyalari ilmiy asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: institutsional mexanizmlar, davlat boshqaruvi, regional PR, hudud imiji, axborot xizmatlari.

Аннотация. В данной статье исследуются институциональные механизмы формирования и развития имиджа территории, а также роль органов государственного управления в этом процессе. Проведен систематический анализ функционального взаимодействия местных органов власти, информационных служб и структур по связям с общественностью (PR) в повышении региональной привлекательности. В работе научно обоснованы критерии эффективности институциональных структур и стратегии укрепления диалога между государством и обществом.

Ключевые слова: институциональные механизмы, государственное управление, региональный PR, имидж территории, информационные службы.

Abstract. This article examines the institutional mechanisms for the formation and development of a regional image, as well as the role of public administration bodies in this process. A systematic analysis of the functional interaction between local authorities, press services, and public relations (PR) structures in enhancing regional attractiveness is conducted. The study scientifically substantiates the effectiveness criteria of institutional structures and strategies for strengthening state-society dialogue.

Keywords: institutional mechanisms, public administration, regional PR, regional image, press services.

Kirish. Hudud imijini samarali boshqarish faqat strategik rejalashtirish va kommunikatsiya bilan chegaralanmaydi. Bu, aksincha, institutsional mexanizmlarning tizimli faoliyatini talab qiladi. Bu mexanizmlar davlat, mahalliy hokimiyat, notijorat tashkilotlar va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni tashkil etadi va hudud imijini shakllantirish va barqaror rivojlantirish jarayonida muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, ular normativ-huquqiy, tashkiliy va moliyaviy vositalar bilan bog'langan tizim sifatida hudud imijini boshqaradigan muhim elementlardir. Moliyaviy mexanizm esa, hudud imijini rivojlantirish uchun mo'ljallangan investitsiyalar, grantlar va boshqa moliyaviy resurslarni boshqarishni o'z ichiga oladi. Bu mablag'lar nafaqat infratuzilma va turizm obyektlarini rivojlantirishga, balki mahalliy biznes va ijtimoiy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlashga ham yo'naltiriladi. Hudud imijini shakllantirishda tashkiliy mexanizm deganda, nafaqat hokimliklar, balki maxsus tashkil etilgan markazlar, sektor shtablari va jamoat birlashmalarining muvofiqlashtirilgan faoliyati tushuniladi. Hudud imiji shakllanishida moliyaviy mexanizm esa, mintaqaning jozibadorligini oshirishga yo'naltirilgan budjet mablag'lari, to'g'ridan-to'g'ri